

Gong

1. gong

Mert kell egy kulturális műsor. Ezt dr. Szakály mondja, a Duna tévé egyik alelnöke. Mert kell egy kulturális műsor. Nincs lelkierőm visszakérdezni, persze, csak ez ellenkezés miatt, bújik az ördög, visszakérdezni, hogy miért kell egy kulturális műsor? Mert, hogy egy kulturális műsor mégse egy csapat, ő pedig mégsem egy dr. Minarik Ede. Meg kinek kell egy kulturális műsor. Persze a kérdésnek valójában nincs is iránya. Tudjuk, hogy minek, és tudjuk, hogy kinek. De akár mindegy is. Kell, mert az idegeinkben benne van, hogy kell a tévében kulturális műsor legyen. Hogy legyen, mert az úgy van jól. Értelmezési igények és lehetőségek nélkül is. Hetente egyszer, legalább, hetente. Megszoktuk. És fél óránál több. Így szerettük meg. És hogy én ehhez kellenék nekik. A D. tévének. Műsort vezetni, meg interjúkat csinálni emberekkel, akikkel lehet, és akikkel főleg érdemes. Utóbbi meggyőzően hangzik, dumálni tudok, közönség előtt, kamerák előtt, mindegy, hol kell, tudok, még érdekelnek is az emberek, persze módjával, megválogatva, de még, de még igen.

Előző státus elbizonytalanít. Látom az ötven évhez közelítő, kissé elhasznált arcot. Az enyém ez az elhasznált arc az összes szenvedés hagyta barázdával, a hosszú és fésülhetetlen, fakóvá szürkülő hajjal, inkább bozonttal. Én mosom, de nem használ neki a fésű sem. A két oldalt őszülő szakállt vágom, tépem, hiába, nem lesz elegánsabb és vonzóbb az arcom. Látom a ráncokat a szem körül, nem kenem őket, mégse múlnak, a másnaposságtól vagy a túlolvasottságtól, a túlírástól (külön-külön vagy egyszerre). Látom a vörös és duzzadt szemhéjakat – hát, ebből nem lesz címlapfotó, nem lesz sztárság, ahogy minden kereskedelmi műsorvezető, mára már a közszolgálatos is, sztár, címlap, interjú, show-ban meghívott, meghívásban show.

A butaság évada ez. Az sem vigasztal, hogy világtrend; a hősök a mozivásznakról és a képernyőkről lépnek le. Utóbbi esetben onnan sem úgy, hogy valamit tevélegesen tesznek, megmentenek, feláldoznak, beáldoznak, kockáztatnak, felvállalnak stb., hanem megcsinálják őket. *A sztár csinálás nagy világgépezetében* mindegy, hogy kövér vagy, vagy sovány, szép vagy visszataszító, tehetséges vagy kő-tehetségtelen. Léted átigazítja, fazonírozza, montírozza és nagy illuzionistaként nem létező szférák megteremtésével nem létező szférákra vetíti rá a pénz, *a manipuláló erőszakszándék*, a gyáva tömegigény az elérhető hősség fölmutatására, a silány és csillogó minták követhetőségére. Üvegcserep az indiánoknak, akiknek már régen nincs gyöngye, aranya, semmije. Hát, valahol itt tartunk.

És akkor itt van ennek a kulturális televíziós műsornak az ötlete. Mert hogy nincs, és tudjuk, hogy miért nincs. Ha behunyom a szememet, látom a kereskedelmi tévéket, ahogy nagy, duzzadt és lusta piócaként, lüktetve és félelmetesen agresszíven tapadnak rá az emberek agyára, életére, *agy- és életelszívó piócák*, komótosak és agresszívek, azután a külön pióca-testek egy központ felé gubancolódnak össze szabad, nem megtapadt felükkel, ez a központ a pénz, most már olyanok így, mint nagy polip karjai. Csúszik a pióca bélcsatornájában a leszívott emberi agy és élet, akár a takony, várja a pénz, hogy megegye, *fölzabálja, megsemmisítse, kiszarja*. Éhes és végtelen étvágyú poliptest ez, dagad, dagad, és fogy az agy, és fogy az élet.

Dr. Szakálynak így hát nemet mondok, minthogy tévé-műsorvezetőnek nem vagyok sem elég szép, sem elég sikeréhes, sem elég vakmerő, sem elég gátlástalan – az meg egyenesen más kérdés, hogy a Duna tévé a sztárcsinálásba oly mértékben nem szállt bele, nem tud beleszállni, hogy műsorvezetői antisztárok a náluk sokkal rosszabb színvonalon üzemelő félsenkik, negyedagyak mellett. És ez szomorú, bár nem motivált a döntésemben. De kell egy kulturális műsor, köti az ebet az alelnök a magyar karóhoz, aki még azon régi vágású főnökök közé tartozik, akik a munkájukat és a posztjukat értelmezni akarják, leginkább afelől, mi hasznosat és másoknak építő tettek ott, ahová a tehetségük vagy a sorsuk rakta őket, onnan való értelmezhetőségben képes vagy akar csak ránézni saját magára, az alelnökre. Neki ilyenje van, mondjuk, hogy monománia, hogy a Duna tévében, ha már kulturális televízióknak vallja magát, legyen kulturális hetilap. Azt mondja, hogy nem magazin!

Megérthető ez is. A magazin a szabad élet új terméke, sok van belőle, színes és harsogó termék, egy-egy újságos bódé napi magazinmennyiségéből kitapétázhatnánk Pest valamennyi utcáját, kisMagyarország valamennyi terét, megműveletlen határparcelláját. Dől a szenzáció kifelé a bódék kirakatán, ki kivel, mikor, mikor mivel, miért kivel, hányszor mivel, ki adta el, ki vette meg, ki verte meg, ki verte ki, ki verte át, ki verte szét, ki verte össze, ki verte vissza, ki verte be, ki verte el, ki verte le, ki verte fel, ki verte rá, ki verte ide, ki verte oda... hogy csak egyetlen igen és véletlen hozzákapcsolt kötőin keresztül borzadjunk el a lehetőségek végtelen során, amit a *magazin-lét* kínál számtalan potenciális olvasójának. Nem véletlen, hogy a kereskedelmi televíziók éppen ilyen magazinokban artikulálják magukat a legszívesebben és legsikeresebben.

Így ugyanis a nap, az olvasói napi ébrenlét minden percét el tudja foglalni. Amikor nem a monitoron folyik a show, folyik a magazinok lapjain, a magazinokból kifelé a színes lé, a colourful life, a superficial life, a realistic life, a life is life life. Ha az üvegseb nem is átlátható, átlátható az életünk, ezeken a magazinokon keresztül látható át. Másokon, a másokén keresztül látható át, ahogy az éjjel még a monitoron egyenes adásban, riporteri segédlettel és közvetítéssel bagzó és érdektelen lelkükről, életükről bőfőgő beteg lelkű emberek, jelentkezett és *kijelölt sztárpótlók* reggel

már a magazinok címlapján ragyognak fel, kerekítik a seggüket, dagasztják a muszklíjait, családtaggá, belsőleges ismerőssé avanszálva az ismeretlenségből a magyar családok számára. Keresztnéven szólíthatóan, méreteit ismerhetően. Ezt nem akarja nyilván dr. Szakály, hogy erre emlékeztessen a műsormegnevezés, noha nem mondja, mert ő nem ilyen bele a közepébe beszélős, mint én. Nem akarja, nem, jó, ne akarja. Jól nem akarja, ha nem. És az idő telik, és még mindig nincs kulturális műsor a televíziókban, pedig mások is tudják, hogy kell a kulturális műsor.

Bár, már az is megfordul a fejemben, hogy nem kell kulturális műsor, azért nincs. Hogy az emberek olyan kis része őrizte meg az agyát az agyszívó piócáktól, életét az életzabáló poliptól, hogy azoknak meg már minek is kulturális televíziót játszani. A reklám sem siet sem a műsor elé, sem a műsor mögé. Szenzáció nincs ezekben az adásokban, és jó ízléssel akkor is elkerülhető, ha van, bár az lenne az igazi szenzáció, ha a kulturális életben lenne igazi szenzáció! Nincs. Egy Nobel-díj, mondjuk, hogy az van, és hogy az már majdnem az. Aztán elviszi azt is a politika, meg a magyar átok, meg, hogy még csak nem is magyar átok. Mondják, legyen balhé, helyben vagyunk, a kultúra végre kikapart gesztenyéjét egyetlen rutinmozdulattal kapja ki kézből a kereskedelmi média, volt nincs gesztenye, kulturális szenzáció, mögé-mellé-elé-fölé a reklám, melynek folyománya az emberek tudatához való eljutás, a megtudás szintjén, természetesen, hogy van ilyen.

Mert az első élmény, amikor végre elvállalom, hát persze, hogy elvállalom. dr. Szakály negyedszázada a barátom. Már akkor az, amikor még szó sincs arról, hogy alelnök és kulturális műsort, televíziós hetilapot akarjon. A „szükségem van rád”-szerű mondat természetessé teszi, hogy az ember mozdul, itt meg volt egy ilyen mondat, a mi beszélgetésünkben, vagy ez volt az első mondat, a többi csak illusztráció volt meg a whisky kísérője. Szóval, amikor elvállalom, és el is készül az első adás, az első élményem, ami sújt le, ver a földbe, döngöl az agyagba, hogy egyáltalán nincs reklámja a nagy nehezen létrejött, összeegyeztetett kulturális hetilapnak, nincs egy bejátszás az első keddi napon, mivel hogy mindig kedden van és este van és tíz óra tájban a műsor (*ez itt a reklám*), se szó, se hang, egyszerre csak ott vagyunk a képernyőn, ott van a kulturális hetilap, és ott van, aki ott van. Persze, honnan is tudná a néző, hogy *elindult a Gong*, mert ez a neve a műsornak, ha nem mondják meg neki. Ahogy a vele egy időben induló műsort, még csak nem is a kereskedelmin indítják, egy hetes beharangozó vezet a föl, hogy aztán közröhejbe és -felháborodásba fulladjon át, csöndben indul a Gong, és ki érti a csöndet, ha nem érti a csöndet, mint kiderül, senki sem. A stáb hamar összeáll, négy szerkesztő-lány szerkeszti a négy műsort, Medgyesi Gabi, költő és főszerkesztő, Major Eszti, Mészáros Kati és Petrovics Eszti. Kezdsnek nem rossz: négy nő, senki egy rossz szót sem szólhat, egyszer látom őket együtt, a Kolibri Pincében egy irodalmi beszélgetésen. Nem akármilyen látvány a négy grácia, ahogy isszák a teájukat és a vörösborukat! A legszebb szerkesztő-négyes széles e magyar

médiában. Még szerencse, hogy a kereskedelmisek nem vették őket eddig észre, igaz, a szerkesztő nem látszik a képernyőn, és ami nem látszik, az nincs is, és ami nincs is, az nem lehet szép se, meg négyes se. Azért én tudom, hogy ők vannak, és szépek és tehetségesek.

Én az első kettővel dolgozom kéthetenként, Gabival és Major Esztikével – a másik két lány Balogh Józsefet, váltótársamat, szegedi költőt, rádióst és színészt kapja meg műsorvezetőnek –, és érkezik melléjük nehezítésként egy mácsós külsejű rendező; Petőcz Tamás, aki festő és fiatal, így magánfilozófus és forradalmár, külsőre és még inkább belsőre, aki úgy esik neki a műsorok készítésének, mint bolond tehén a fiának, mintha az életmű egy ilyen hetilapoldal elkészítéséből állna, ami leginkább műgond, szerkesztés, kicentizés, képi világ megteremtése, szűrők és zenék válogatása a részéről, hogy semmiben ne hasonlítson arra, amit mások csinálnak. És ez így rendjén is van, sőt, így van rendjén.

Nincs sűgógép a kamera fölött, beszélek bele a világba, csónakban ülök, *hintán, csúszdán, ágyúcsövön*, nyugágyon, félig fekszem, könyöklök, kihajolok egy vonat ablakán, telefonfülkében állok, sört iszom kocsmaasztaloknál a riportalanyaimmal, szivarozom velük, aranyhalakat etetek velük.

Elismerések, támadások, telefonok, sms-ek, e-mailek, névtelen monitoring-genyázások gusztustalan sora a hozzá nem értés felől, barátok és ellenségek, növekvő nézettség, felháborodás, *biztatás, basztatás*, kínálgózkodás, javaslatok, erősödő barátság és szolidaritás a stábon belül – lassan fél éve minden kedd este megszólal a Dunán a Gong. *Mert kell egy kulturális műsor*. Egy kulturális hetilap, javítana ki dr. Szakály. Hogy ilyen kell-e? Ezen lehet vitatkozni. Ilyen van. De van. A miénk. S talán lesz is egy ideig még...

Zalán Tibor 1954-ben született Abonyban. Nagykőrösön illetve Szegeden szerzett magyar–orosz szakos tanári diplomát. Az egyetem elvégzése után évekig munkanélküli, majd tanár a Kvassay- és a Semmelweis Szakközépiskolában, a törökbálinti Kísérleti Gimnáziumban illetve az óbudai Zsigmond Líceumban. A Kortárs segéd-szerkesztője majd versrovatvezetője, a Szivárvány társszerkesztője, a Kelet főszerkesztője, a Kortárs Könyvkiadó sorozatszerkesztője. 1996 januárjától dramaturg a Kolibri Színházban. Ugyanitt és az Iparművészeti Egyetemen, valamint a Théba Művészeti Szakközépiskolában tanít dramaturgiát, drámaelméletet és -történetet. Óbudán él. Két gyermeke Sára és Judit. Felesége Szentpétery Csilla, a Kanematsu Corporation japán cég üzletkötője.